

Metodické poznámky

1: Základní demografické charakteristiky cizinců v ČR

V tomto oddílu jsou uvedeny údaje o cizincích, jež v České republice pobývají na základě víza nad 90 dnů, s povolením k dlouhodobému či přechodnému pobytu, případně s povolením k trvalému pobytu. Pokud není uvedeno jinak, jedná se o stavy, tj. počty těchto osob (s příslušným typem pobytu) k určitému datu uvedenému v textu.

Mezi cizince s délkou pobytu nad 1 rok jsou zahrnuti cizinci pobývající v České republice ke stanovenému datu po dobu delší jednoho roku (včetně), a to na základě víza nad 90 dnů, případně s povolením k trvalému pobytu. Vstupem ČR do EU došlo k rozšíření možných kategorií pobytu, srovnatelnou skupinou cizinců s délkou pobytu nad 1 rok jsou cizinci s tzv. povolením k pobytu. Do této kategorie (cizinci s povolením k pobytu) jsou řazeni cizinci s přechodným pobytem, s pobytem dlouhodobým, trvalým a cizinci s aktuálně platným azylem na území ČR.

Vymezení pobytu cizince v ČR

Vstup, pobyt a vycestování z území České republiky je v kompetenci Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Cizinec smí na území ČR pobývat přechodně nebo trvale. Policie může z důvodů stanovených zákonem nevydat cizinci vízum k pobytu (přechodnému i trvalému). Důvody pro neudělení víza nebo jiného povolení k pobytu (přechodnému i trvalému) jsou vymezeny zákonem. (Pobyt cizinců v ČR se řídí zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců, a zčásti také zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších úprav.)

V oddílu 1 jsou analyzovány následující kategorie cizinců pobývajících v ČR:

1. občané zemí EU, Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska (zkráceně „občané EU“) a jejich rodinní příslušníci.

(Rodinní příslušníci občanů EU (ve smyslu § 15a zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) mají zvláštní pobytový režim (hlava IV. zákona č. 326/1999 Sb.) pouze za předpokladu, že občan EU na území pobývá na základě zvláštního pobytového povolení nebo o takové povolení žádá.)

- občané EU a jejich rodinní příslušníci pobývající na území ČR na základě **povolení k přechodnému pobytu**. Jedná se o nárokové povolení nebo spíše o potvrzení o pobytu, které by mělo ulehčit občanům EU jednání s úřady. Pobyt v ČR v rámci tohoto povolení se započítává do doby rozhodné pro žádost o povolení k trvalému pobytu.
- občané EU a jejich rodinní příslušníci pobývající na území ČR s **povolením k trvalému pobytu**. Občan EU získá povolení k trvalému pobytu, pokud je na území zaměstnán a pobývá zde nepřetržitě po dobu nejméně 3 let. Průkaz o povolení k pobytu pro státního příslušníka členského státu Evropských společenství je v případě povolení trvalého pobytu vydáván s platností na 10 let (§ 87m odst. 3 písm. f) zákona č. 326/1999 Sb.). Rodinnému příslušníku občana EU je vydáván průkaz o povolení k pobytu s dobou platnosti shodnou s dobou platnosti průkazu vydaného občanu EU (§ 87m odst. 4 a § 87s zákona č. 326/1999 Sb.).

2. občané zemí mimo EU (zkráceně „občané třetích zemí“)

- občané třetích zemí pobývající v ČR na základě **víza nad 90 dní**. Vízum tohoto typu nově nelze prodloužit. Maximální platnost tohoto víza je jeden rok; navazuje na něj povolení k dlouhodobému pobytu (viz. níže).
- občané třetích zemí s **povolením k dlouhodobému pobytu**. Jedná se o povolení navazující na víza nad 90 dní, vydává se na dobu jednoho roku a po uplynutí této lhůty je lze prodloužit.
- občané třetích zemí pobývající v ČR na základě **povolení k trvalému pobytu**. O trvalý pobyt lze požádat (i) obecně za deset let nepřetržitého pobytu na vízum nad 90 dní nebo povolení k dlouhodobému pobytu v ČR bez dalších podmínek nebo (ii) po 8 letech pobytu, pokud cizinec žádá o trvalý pobyt za účelem společného soužití se svým rodinným příslušníkem, který již povolený trvalý pobyt v ČR má; (iii) po 5 letech pobytu, pokud v ČR neúspěšně žádal o azyl a pochází ze země, která není na seznamu tzv.

bezpečných zemí nebo byl zařazen do programu Aktivního získávání kvalifikovaných zahraničních pracovníků; a (iv) bez ohledu na délku předchozího pobytu, pokud o trvalý pobyt žádá za účelem soužití se svým rodinným příslušníkem, který je občanem ČR s trvalým pobytem v ČR nebo v případě humanitárních nebo jiných důvodů hodných zvláštního zřetele. (Podle § 65 odst. 1 písm. a) zákona č. 326/1999 Sb. je trvalý pobyt povolován pouze některým rodinným příslušníkům občanů ČR. Pokud jde o rodinné příslušníky ve smyslu § 15a zákona č. 326/1999 Sb., je jim povolení k trvalému pobytu udělováno podle § 87e odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb.).

- **cizinci s platným azylem** (úspěšní žadatelé o azyl pobývající v ČR). Platný azyl rozsahem práv a povinností odpovídá trvalému pobytu.

3. cizinci bez ohledu na hranice EU

- registrovaní **žadatelé o azyl** (není možné zakázat občanu EU, aby o azyl požádal)
- **cizinci pobývající v ČR v rámci dočasné ochrany** (na základě zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců a na základě nařízení vlády nebo rozhodnutím Rady Evropské unie; jedná se o opatření při hromadném exodu v důsledku ozbrojeného konfliktu, živelné pohromy nebo soustavného porušování lidských práv v zemi původu, které by mělo chránit exulanty a poskytnout jim dočasné útočiště do doby odeznění kritické situace. Cizinci podléhající dočasné ochraně a strpění jsou Cizineckou policií vedeni a vykazováni v rámci povolení k dlouhodobému pobytu).

Věkové kategorie (kap. 1.3.):

- předproduktivní: tzv. dětská složka populace, ve věku 0-14 let
- produktivní: obyvatelstvo v ekonomicky aktivním věku, ve věku 15-64 let
- postproduktivní: populace v důchodovém věku, 65 a více let

Účel pobytu (kap. 1.6.)

Zde uvedené účely pobytu vycházejí z mezinárodní taxonomie migračních toků, tj. původní účely pobytů zjišťované Cizineckou a pohraniční policií ČR byly na tuto taxonomii převedeny. Rozlišovány jsou následující účely pobytu:

1. studium a praxe
2. podnikání na živnostenský list
3. účast v právnické osobě
4. zaměstnání
5. ostatní ekonomické aktivity
6. volné právo usídlení (krajané..)
7. usídlení (povolení k trvalému pobytu)
8. rodinní příslušníci a sloučení rodiny
9. azylanti
10. žadatelé o azyl; humanitární statut; dočasná ochrana
11. osoby bez platných povolení čekající na repatriaci
12. jiné

V roce 2004 CPP ČR přešla na nový integrovaný on-line systém nazvaný Cizinecký informační systém. Vzhledem k nedostatku finančních prostředků nebylo možné zajistit současné fungování staré a nové databáze cizinců, z tohoto důvodu nejsou k 31. 12. 2004 k dispozici údaje o účelech pobytu.

2: Ekonomicky aktivní cizinci v ČR

Data druhého oddílu pocházejí ze dvou zdrojů:

1. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*, které shromažďuje údaje o vydaných platných povoleních k zaměstnání cizinců, jakož i údaje o počtu informací o nástupu občanů EU/EHP a Švýcarska k výkonu práce (zmíněné údaje vycházejí z registrací úřadů práce)
2. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR*, jež poskytuje data za cizince, kteří v ČR získali živnostenská oprávnění.

Obdobně jako v případě cizinců s jednotlivými typy pobytů na území ČR, došlo v souvislosti se vstupem ČR do EU rovněž u cizinců, jež jsou v ČR v postavení zaměstnanců k rozšíření počtu kategorií osob. Od tohoto data občané EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci již nejsou z hlediska zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, považováni za cizince a v souladu s tímto zákonem mají stejné právní postavení jako občané České republiky, tzn., že mají v ČR volný přístup na trh práce. K těmto osobám (tj. občanům EU/EHP, Švýcarska a jejich rodinným příslušníkům) se z pohledu zaměstnavatele váže informační povinnost (povinnost písemně informovat o zaměstnávání těchto osob příslušný úřad práce). Ostatní cizinci, kteří nejsou občany EU/EHP a Švýcarska ani jejich rodinnými příslušníky, mohou nadále vykonávat práci na území ČR za podmínky, že obdrželi povolení k zaměstnání a povolení k pobytu, pokud zákon o zaměstnanosti nestanovuje jinak.

Ekonomicky aktivní cizinci

Mezi ekonomicky aktivní cizince jsou řazeni:

1. cizinci v postavení zaměstnanců (MPSV ČR)
2. cizinci s živnostenským oprávněním (MPO ČR)

Jako synonyma jsou v textu uváděni *ekonomicky aktivní cizinci* a *pracující cizinci*, dále pak *cizinci v postavení zaměstnanců* jsou zaměnitelní za *zaměstnance-cizince*.

Obyvatelstvo ČR zaměstnané v národním hospodářství (NH)

Údaje za obyvatelstvo ČR zaměstnané v NH vycházejí z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), které provádí Český statistický úřad dotazníkovým šetřením (dotazník VŠPS je plně harmonizován se standardem Eurostatu). Šetření je zaměřeno na trvale obydlené domácnosti a osoby starší 15 let. Mezi osoby zaměstnané v NH jsou počítáni:

1. zaměstnanci
2. podnikatelé, tj. zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné
3. pomáhající rodinní příslušníci
4. členové produkčních družstev

Odvětvová klasifikace ekonomické činnosti – OKEČ (kap. 3.5.)

Odvětvová klasifikace ekonomických činností se skládá ze 17 následujících základních kategorií:

A01	Zemědělství, myslivost a související činnosti
A02, B	Lesnictví a související činnosti; rybolov a chov ryb
C	Těžba nerostných surovin
D	Zpracovatelský průmysl
E	Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody
F	Stavebnictví
G	Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost
H	Ubytování a stravování
I	Doprava, skladování a spoje

J	Finanční zprostředkování
K	Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti
L	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
M	Vzdělávání
N	Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti
O	Ostatní veřejné, sociální a osobní služby
P	Činnosti domácností
Q	Exteritoriální organizace a instituce

Detailnější rozdělení na podkategorie OKEČ je k dispozici na adrese:

<http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace>

Obecné metodické poznámky k tabulkám:

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval

Nula (0; 0,0) značí více než nulu, ale méně než nejmenší jednotku vyjádřenou v tabulce

Křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů

Tam, kde součet ve struktuře nedává přesně 100 %, došlo k chybě zaokrouhlením.